

הַלְבוֹת סִנְהֶדְרִין פָּרָק ו

א. כָּל דִּין שֶׁדִּין דִּינֵי מְמוֹנוֹת וְטָעָה אִם טָעָה בְּדִבְרִים הַגְּלוּיִין הַיְדוּעִין, כְּגוֹן דִּינֵין הַמְּפָרְשִׁין בַּמִּשְׁנָה אוֹ בַּתְּלֻמוֹד חוּזֵר הַדִּין וּמַחְזִירֵין הַדָּבָר כְּשֶׁהָיָה מִקֵּדָם, וְדִנֵּין בּוֹ כַּהֲלָכָה.

ב. וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לְהַחְזִיר, כְּגוֹן שֶׁהָלַךְ זֶה שֶׁנִּטַּל הַמָּמוֹן שְׁלֹא בְּדִין לְמַדִּינַת הַיָּם, אוֹ שֶׁהָיָה אֵלֶם, אוֹ שֶׁטָּמְא דָּבָר הַטָּהוֹר, אוֹ שֶׁהוֹרָה בַּכִּשְׁרָה שֶׁהָיָה טָרְפָּה וְהֶאֱכִילָה לְכָלִּבִּים, וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה הָרִי זֶה פְּטוֹר מִלְּשָׁלֵם: אֵף עַל פִּי שְׁגָרָם לְהִזְק, לֹא נִתְּכּוֹן לְהִזְק.

ג. טָעָה בְּשִׁקּוּל הַדַּעַת, כְּגוֹן דָּבָר שֶׁהוּא מַחְלֶקֶת תְּנָאִין אוֹ אֲמוּרָאִין, וְלֹא נִפְסְקָה הַלָּכָה כְּאַחַד מֵהֶן בְּפִירוּשׁ, וְעָשָׂה כְּאַחַד מֵהֶן, וְלֹא יָדַע שֶׁכִּבְּרָה פֶּשֶׁט הַמַּעֲשֶׂה בְּכָל הָעוֹלָם כְּדִבְרֵי הָאַחֵר אִם הָיָה זֶה הַדִּין מִמָּחָה, וְנוֹטֵל רְשׁוֹת מֵרֹאשׁ גְּלוּת, אוֹ שְׁלֹא הָיָה נוֹטֵל רְשׁוֹת, אֲבָל קִבְּלוּ אוֹתוֹ בְּעַלֵּי דִינֵין עֲלִיהֶן הוֹאִיל וְהוּא מִמָּחָה, חוּזֵר הַדִּין; וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לְהַחְזִיר, פְּטוֹר מִלְּשָׁלֵם.

ד. אֶחָד הַנוֹטֵל רְשׁוֹת מֵרֹאשׁ גְּלוּת, אוֹ הַנוֹטֵל רְשׁוֹת מִבֵּית דִּין שְׁלִישִׁי־שָׂרָאֵל בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, אֲבָל לֹא בַּחוּצָה לְאַרְץ, כִּמּוֹ שְׁבַּאֲרָנוּ.

ה. הָיָה הַטּוֹעָה מִמָּחָה בֵּית דִּין, וְלֹא נָטַל רְשׁוֹת וְלֹא קִבְּלוּ אוֹתוֹ בְּעַלֵּי דִינֵין עֲלִיהֶן, אוֹ שְׁלֹא הָיָה מִמָּחָה, אֲבָל קִבְּלוּ אוֹתוֹ בְּעַלֵּי דִינֵין עֲלִיהֶן לְדוֹן לָהֶן כְּדִין, וְטָעָה בְּשִׁקּוּל הַדַּעַת אִם נָשָׂא וְנָתַן בֵּיד, מִה שֶׁעָשָׂה עֲשׂוֹי וִישְׁלֵם מִבֵּיתוֹ. וְאִם לֹא נָשָׂא וְנָתַן בֵּיד, יַחְזֹר הַדִּין; וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לְחַזֵּר, יִשְׁלֵם מִבֵּיתוֹ.

ו. אֲבָל מִי שֶׁאִינוּ מִמָּחָה, וְלֹא קִבְּלוּ אוֹתוֹ בְּעַלֵּי דִינֵין אֵף עַל פִּי שֶׁנִּטַּל רְשׁוֹת הָרִי זֶה בְּכָלִל בְּעַלֵּי זְרוּעַ, וְאִינוּ בְּכָלִל הַדִּינֵין. לְפִיכָךְ אֵין דִּינָיו דִּין, בֵּין טָעָה בֵּין לֹא טָעָה; וְכָל אֶחָד מִבְּעַלֵּי דִינֵין אִם רָצָה, חוּזֵר וְדֵן בְּפָנֵי בֵּית דִּין.

ז. וְאִם טָעָה, וְנָשָׂא וְנָתַן בֵּיד חַיֵּב לְשָׁלֵם מִבֵּיתוֹ, וְחוּזֵר וְלוֹקַח מִבְּעַל דִּין זֶה שֶׁנָּתַן לוֹ שְׁלֹא כַּהֲלָכָה. וְאִם אֵין לוֹ לְהַחְזִיר, אוֹ שֶׁטָּמְא, אוֹ שֶׁהֶאֱכִיל דָּבָר הַמִּתֵּר לְכָלִּבִּים יִשְׁלֵם כְּדִין כָּל גּוֹרֵם לְהִזְק, שְׁזֶה מִתְּכּוֹן לְהִזְק הוּא.

ח. דִּין שְׁטָעָה, וְחַיֵּב שְׁבוּעָה לְמִי שֶׁאִינוּ חַיֵּב בָּהּ, וְעָשָׂה זֶה פִּשְׁרָה עִם בְּעַל דִּינוֹ כְּדִי שְׁלֹא יִשְׁבַּע, וְאַחֵר כֶּךָ יָדַע שֶׁאִינוּ בֶּן שְׁבוּעָה אֵף עַל פִּי שֶׁקָּנוּ מִידּוֹ עַל הַפִּשְׁרָה, אֵינָה כְּלוּם: שְׁלֹא קִבַּל עָלָיו לָתֵן לוֹ אוֹ לְמַחֵל לוֹ, אֲלֹא כְּדִי שִׁיפְטוּר מִשְׁבוּעָה שֶׁחִיבּוֹ בִּהּ הַטּוֹעָה; וְכָל קִנְיָן בְּטַעוֹת, חוּזֵר. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה.

ט. שְׁנַיִם שֶׁנִּתְעַצְמוּ בְּדִין אֶחָד אוֹמְרֵי נָדוֹן כָּאֵן, וְאַחַד אוֹמֵר נַעֲלָה לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל שְׁמָא יִטְעוּ אֵלּוּ הַדִּינֵין וְיוֹצִיאוּ מָמוֹן שְׁלֹא כְּדִין כּוֹפִין אוֹתוֹ, וְדֵן בְּעִירוֹ. וְאִם אָמַר כְּתוּבוֹ וְתָנוּ לִי מְאִיזָה טַעַם דְּנִתְּנוּנִי, שְׁמָא טַעִיתֶם כּוֹתְבִים וְנוֹתְנִין לוֹ, וְאַחֵר כֶּךָ מוֹצִיֵּאִין מִמֶּנּוּ. וְאִם הֶצְרַךְ דָּבָר לְשֹׂאֵל מִבֵּית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבִירוּשָׁלַיִם כּוֹתְבִין וְשׁוֹלְחִין וְשׁוֹאֲלִין, וְדִנֵּין לָהֶם בְּעִירָם כְּפִי מִה שִׁיבּוֹא בְּכֹתֵב בֵּית דִּין הַגָּדוֹל.

י. בְּמֵה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֶׂאֵר הַדִּינֵין שְׁזֶה טוֹעֵן וְזֶה טוֹעֵן, אוֹ בְּשֶׂאֵר הַמְּלוֹה נָדוֹן כָּאֵן וְהַלוּוֶה אוֹמֵר גִּלְף לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל. אֲבָל אִם אָמַר הַמְּלוֹה גִלְף לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל כּוֹפִין אֶת הַלוּוֶה וְעוֹלָה עִמּוֹ, שְׁנֵאֲמַר "עֶבֶד לֹוֶה, לֹאִישׁ מְלוֹה" (משלי כב, ז).

יא. וְכֵן אִם טַעַן זֶה שֶׁהִזִּיקוּ אוֹ גָזְלוּ, וְרָצָה הַטּוֹעֵן לַעֲלוֹת כּוֹפֵין בֵּית דִּין שֶׁבִּעִירוֹ אֶת הַנִּטְעָן לַעֲלוֹת עִמּוֹ. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

יב. בַּמָּה דְּבָרִים אָמוּרִים, בְּשִׁהְיוּ שָׁם עֵדִים אוֹ רֵאִיָּה לַנִּגְזָל אוֹ לַנִּזְק אוֹ לַמְּלוֹה; אָבֵל טַעֲנָה רִיקָנִית, אֵין מַחֲיִבִּין אֶת הַנִּטְעָן לַצָּאת כָּלֵל, אֱלֹא נִשְׁבַּע בְּמִקוּמוֹ, וְנִפְטָר.

יג. וְכֵן הַדִּין בְּזִמְן הַזֶּה, שְׂאִין שָׁם בֵּית דִּין גָּדוֹל, אָבֵל יֵשׁ מִקוּמוֹת שְׂיֵשׁ בָּהֶן חֲכָמִים גְּדוֹלִים מִמַּחֲיִין לְרַבִּים, וּמִקוּמוֹת שְׂיֵשׁ בָּהֶן תַּלְמִידִים שְׂאִינָן כָּמוֹתָן: אִם אָמַר הַמְּלוֹה, גִּלְף לְמָקוֹם פְּלוֹנִי שֶׁבְּאַרְצוֹ לְפָנַי פְּלוֹנִי הַגָּדוֹל, וְנִדּוֹן לְפָנָיו בְּדִין זֶה שְׁכוּפִין אֶת הַלוֹוָה, וְהוֹלֵךְ עִמּוֹ. וְכֵן הָיוּ מַעֲשִׂים בְּסִפְרָד בְּכָל יוֹם.